

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 5775333-03

האשה החשובה הודפת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 717

מסכת שבת קל"ז - קמ"ג ♦ כלאים ו', ב' - ח'

בס"ד, ז' אדר תשע"ג

השבוע בגליון

- ♦ הדיון לגבי טלטול גופת דוד המלך
- ♦ מדוע אין מטטלים את המת אנג בגדי
- ♦ בגדי דוד גדולים היו על שלמה
- ♦ קבורת המת בבגדיו
- ♦ האם צדקו חסידי צפת שלא אכלו ירקות מעין זיתון?

- ♦ "בונה ברחמיו ירושלים"
- ♦ נוסח ברכת המזון
- ♦ האם המים שעל הגוף אסורים בטלטול?
- ♦ מנהג ישראל שלא לרחוץ בנהר
- ♦ הליכה בשלג בשבת

דבר העורך

הולכים ביער

ימי הפורים וחג הפסח שלפנינו, הם זמן המתאים להתבונן במאמר מחכים של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל.

קיים הבדל יסודי בין פורים לפסח. בעוד נס יציאת מצרים התרחש בגלוי, לאור יום, לעיני כל העולם, נס הפורים התרחש בסתר, התהליכים התרחשו כבאקראי, ואפשר היה לפרשם כרצף מאורעות טבעיים שגרמו להצלת היהודים.

את המעלות המיוחדות שעם ישראל זכה להן באמצעות ימי הפורים, הדגים הרב הוטנר זצ"ל באמצעות משל.

מעשה באדם שמסיבות שונות שהתגללו עליו נאלץ לעבור ביער עבות. יודעי דבר יידעוהו כי מיטיבי לכת לוחצים את היער בשבעה ימים, עד אשר הם זוכים לראות את קצהו השני.

ימים ארוכים התכונן מידענו לצעידה הממושכת. מזון משומר הכין בצקלוננו, עששית נפט גדולה, ועוד אחת לגיבוי, מקל גדול להשען עליו בדרך המהמורות, ומקל קטן, אם ייאלץ להלחם בשתי ידיו. מים בכמות מספקת, יען נחלים לא זרמו ביער ומעיל צמר עבה, עשוי שכבות אחדות, להתגונן מפני הקור העז.

בגדי אור ראשון של היום המיועד ליציאה לדרך, עמד ההלך בפתח היער, מבקש לנצל את אור היום עד תומו, ובצעדים נחושים פסע אל תוך היער. קולות הפרידה הנרגשים של בני משפחתו נחלשו עד שנמוגו בצלילים השונים שהפיקו בחזויה שוכני היער.

הוא קמץ את אצבעותיו סביב מקל ההליכה, הידק את מעילו להתגוננות מפני שיחי בר שנקרו בדרך, ו

דף קלט/א ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה

"בונה ברחמיו ירושלים"

בגמרתנו אנו למדים, כי **ירושלים** עיר הקודש תפדה בזכות מצוות הצדקה, כנאמר (ישעיהו א/ כז): "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

לאור הסבר הגמרא לשון הפסוק מעורר תמיהה, שכן, נאמר בו במפורש כי "ציון במשפט תפדה", היינו: **ירושלים** תפדה **במשפט**, ו"שביה", היינו: היהודים אשר ישובו לירושלים, ייפדו בצדקה. כיצד, איפוא, פירשו את הפסוק, כי ירושלים גופה תפדה בצדקה?

על קושי זה עמד מהרש"א (חינוכי אגדות. סנהדרין, צח/א), והוא מסביר, כי בזכות מצוות הצדקה ישובו לירושלים משפטי אמת ודיני צדק, אשר בטלו ממנה כמבואר בגמרא, ובזכות כך תבוא הגאולה. מצוות הצדקה תביא את משפטי הצדק אשר יביאו את הגאולה.

הרמב"ם (הלכות מתנות עניים, פרק י', הלכה א') גרס נוסח אחר בגמרתנו: "אין **ישראל** נפדים אלא בצדקה". גירסה זו הולמת היטב את הפסוק "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", השבים לציון יפדו בזכות מצוות הצדקה (ראה מסורת הש"ס כאן ובסנהדרין, ועיין עוד במקורות וציונים ברמב"ם פרנקל שם).

נוסח ברכת המזון: שאלת אופן פדיונה של ירושלים חשובה גם לצורך הנוסח המדויק של ברכת המזון.

הטור (או"ח, סימן קפ"ח) כותב, כי את הברכה השלישית של ברכת המזון, "רחם נא", חותמת ברכת "ברוך אתה ה' בונה ירושלים". בית יוסף (שם) מביא, כי מהר"ם מרוטנבורג נהג לחתום בנוסח "בונה ברחמיו ירושלים". כלבו ואורחות חיים מעירים על כך, כי נוסחה זו אינה מדויקת, מפני שירושלים לא תבנה ברחמים אלא בזכות עשיית המשפט ובזכות הצדקה ישובו אליה. מרן רבי יוסף קארו הסכים עמו ופסק כן (שולחן ערוך שם, סעיף ד'), אך הוסיף (בית יוסף שם), כי בדיעבד, מי שאמר "בונה ברחמיו ירושלים", אינו צריך לחזור ולברך, מפני שבמקורות אחרים נאמר בפסוקים שבית המקדש יבנה ברחמים.

לעומת זאת, רמ"א (שם) ופוסקים נוספים הורו, כי המנהג לומר "בונה ברחמיו ירושלים", ומהרש"ל (בהגהותיו לטור) הוסיף, כי נוסח זה עדיף מפני שהוא מעין נוסח הפתיחה של הברכה "רחם נא", ונאה לברכה שתסתיים ברחמים [עיין בפרי מגדים אשל אברהם ס"ק ג', מדוע אומרים "ברחמיו" ולא "ברחמים"]. את תמיהת כלבו מדוע אומרים שירושלים תבנה ברחמים, הרי "ציון

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרון וינברג** ז"ל ב"ר גרשון ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תשל"ג
והר"ר **דוד זאב וולקן** ז"ל ב"ר דב צבי ז"ל נלב"ע ז' באדר תשס"ו
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידנו הר"ר **מנחם וינברג** שיחי' בני ברק

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל זינביל פרושינובסקי** ז"ל ב"ר דוד ז"ל נלב"ע ח' באדר תשמ"ב
וזוגתו מרת **חיה ציפורה** ע"ה ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ל' באדר א' תשכ"ה
תנצב"ה
הונצחו ע"י **משפ' פרי** - ניו ג'רסי ו**משפ' רשף** - גבעתיים

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר** ז"ל ב"ר אהרון ז"ל נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י בניו **אהרון ושלמה זוהר** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסר** ע"ה בת ר' יוסף ז"ל

נלב"ע י' באדר תשס"א **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

במשפט תפדה ושביה בצדקה", מיישב בעל מחצית השקל (שם ס"ק ג), שאכן מצד זכויותיהם של בני ישראל ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, ואילו הקב"ה ירחם על ישראל עמו ויבנה ברחמים, גם אם לא יהא די בזכות ישראל לבנותה.

מהרש"ל כותב כי פדיית ירושלים מידי כובשיה תהא בזכות עשיית משפט וצדקה, אך בניית ירושלים בכבודה הגדול, אשר עתיד להיות יותר מכפי שהיה מאז ומעולם, תעשה ברחמיו בלבד (מובא בב"ח ודרישה ופמ"ג שם).

דף קמ"א/א מאן דסחי במיא

האם המים שעל הגוף אסורים בטלטול?

גמרתנו קובעת כי היוצא מן הנהר בשבת, לא יהלך ארבע אמות כל עוד גופו נוטף מים, שכן שפת הנהר הרי היא כרמלית, רשות שבת שנקבעה על ידי חכמים, שאסור לטלטל בה. בעל פרי מגדים מוסיף, כי לא זו בלבד שבצאתו מן המים עליו להזהר שלא להלך עם המים שעליו ארבע אמות, אלא אף בעודו בתוך המים, ומהלך ממקום עמוק אל שפת הים, או אל שפת הנהר, עליו להזהר, מפני שפלג גופו העליון כבר אינו בתוך המים והוא נושא עליו את המים, והרי הנהר והים גם הם "כרמלית" (פרי מגדים, או"ח שכ"ו, הובא במשנה ברורה ס"ק כ"ב).

הטור (שם) בפוסקו הלכה זו כותב: "אבל ההולך במטר ומטר יורד עליו ועל לבושו שרי". כלומר: הקפדה זו אמורה באדם העולה מן הנהר ולא באדם ההולך תחת מטר זלעפות. מדוע?

הרא"ש (הובא בבית יוסף שם) כותב: "לפי שהעולה מן הרחיצה יש ריבוי מים על גופו, ולא דקדקו במהלך ברשות הרבים ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו". בית יוסף מסביר כי כוונת הרא"ש היא, שהמים הנקווים על ההולך תחת מטר, הם מועטים ולא גזרו חכמים בדבר. ברם, הט"ז מתקשה בהבנת הדברים, "עינינו הרואות" הוא כותב, כי ההולך במטר סופג בבגדיו כמות מים העולה על זו הנתפסת בגופו של אדם העולה מן הים או מן הנהר. לפיכך הוא מטעים את ההבדל בין שתי ההלכות, כי אדם ההולך ברחוב ולפתע ניתן גשם זלעפות, אינו יכול להמנע מטלטול המים, ולפיכך חכמים לא גזרו עליו לבל יטלטלם. אולם, העולה מן הים, יחשב את צעדיו באופן שלא יהלך ארבע אמות כשמים על גופו.

מים בנגד ולא על הגוף: אין כל ספק, כי לא נחלקו הבית יוסף והט"ז, כמה מים סופח המהלך תחת מטר. במה, איפוא, נחלקו - הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל מסביר (שו"ת הר צבי או"ח סימן קצ"ז), כי הבית יוסף אינו מתכחש לכך שהמים על ההולך במטר רבים יותר מן המים הנמצאים על העולה מן הים, אלא שהמים היורדים על המהלך במטר נספגים בתוך בגדיו, והרי הם בטלים לבגד, שבתוכו הם. לעומת זאת, היוצא מן הים ומים צבורים על גופו, אינם בטלים לו ולפיכך גזרו עליהם חכמים שלא לטלטלם. אמנם, גם על גופו של המהלך במטר יש מעט מים, אך מעטים הם ביותר, מפני שרוב המים נספגים בבגדיו, ועל מיעוט המים שעל גופו לא גזרו חכמים.

חילוק נוסף מעניין, בין העולה מן הנהר לבין המהלך תחת המטר, אנו מוצאים בספר תורה לשמה (סימן פ"ו). הנכנס לנהר, חפץ במים שעל גופו, שהרי לשם כך הוא נכנס אליהם, לא כן המהלך תחת מטר, אשר ללא כל ספק היה שמח לו היתה לו אפשרות להמנע מהירטבות. אפשר, איפוא, להבין, כי חכמים גזרו שלא לטלטל את המים שהאדם חפץ בהם ובכך ייחס להם חשיבות [ועיי"ש סברא נוספת].

מנהג ישראל שלא לרחוץ בנהר: ראוי לציין, כי אף על פי שמעיקר הדין מותר לאדם לרחוץ בשבת בנהר, כתבו הפוסקים, כי מנהג ישראל שלא לרחוץ כלל בנהר, מפני ריבוי החששות להכשלות באיסורים הלכתיים, ביניהם, החשש לטלטול המים שעל גופו (ראה מגן אברהם שם ס"ק ח' ובמשנה ברורה ס"ק כ"א).

הליכה בשלג בשבת: בעל בצל החכמה (שו"ת, ח"ב סימן פ') דן, כיצד יש להגדיר את ההיתר להלך בשבת בשלג. לכאורה, לדעת הבית יוסף יש לאסור הליכה בשלג, שהרי השלג נערם על האדם, ואינו נספג בבגדיו. הוא מעלה אפשרות, כי הואיל ושלג אינו נחשב אוכל ואינו נחשב משקה, עד אשר המחזיק בו יתכוון להשתמש בו כמשקה, לפיכך, אין לו כל חשיבות ולא גזרו חכמים על טלטולו.

דף קמ"ב/ב ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד

הדין לגבי טלטול גופת דוד המלך

גופת נפטר, חשוב ככל שיהא, הרי היא "מוקצה" ואסור לטלטלה בשבת, מפני שכל חפץ שאין בו שימוש בשבת, הרי הוא מוקצה.

כאשר אדם מסתלק לבית עולמו בשבת קודש, ונוצר צורך להזיזו ממקומו כדי לשמור על כבודו, מניחים עליו ככר או תינוק, ואזי מטלטלים את שניהם בצוותא. להלכה נפסק כדעת רב אשי בסוגייתנו, כי היתר זה תקף במת בלבד, מפני כבודו (שולחן ערוך סי' ש"א סעיף ח') [כגון, כאשר המת שוהה בשמש, אך אין להעביר את המת כדי לאפשר לכהנים לשהות במבנה בו נמצא המת].

בטעם היתר זה יש אומרים כי טלטול באופן זה אינו ניכר כטלטול המת בלבד. אחרים מבארים, כי הנחת התינוק או הככר על הנפטר גורמת לכך שהגופה הרי היא בסיס של הככר והתינוק ונחשב הדבר כאילו

ופילס את דרכו קדימה. פה ושם חלף על פניו בעל חיים זה או אחר, ושריריו היו דרוכים כקפיץ לקראת האפשרות שייאלץ לזנק על ענף עץ כדי להמלט על נפשו מלביאה זועמת, או כדי להמנע מהתגוששות עם קרנף מתהולל.

שעת הצהרים חלפה. אלמלא שעונו המדוייק לא היה באפשרותו לאמוד את השעה. אור קלוש הסתנן דרך צמרות העצים שהתמרו לגובה רב והסתירו את עין השמש. חום כבד שרר ביער. הוא האט את צעידתו, והביט בהשתוממות בחיות היער שרבצו על מקומן בעצלה, ופקחו לעברו חצי עין מנומנמת.

חושיו נדרכו לשמע רחש פתאומי. נשימתו הפכה קצרה, דמו אזל מפניו, והוא האץ את פסיעותיו, משל היה בורח מפני הארי, אך הוא אפילו לא ידע ממה הוא בורח, ואם הוא בכיוון הנכון. **רוח** קריה נשבה על גבו, ובישרה על שעת בין הערביים. חיות הלילה עשו הכנות אחרונות לקראת ארוחתם העיקרית, והוא, שערותיו סומרות, שניו נוקשות מפחד, ממשיך להלך בדבקות נעזר במצפן כדי לכוון את צעדיו.

הוא לא ידע כמה דרך הספיק לגמוע, אך ידוע ידע, כי יותר ממה שצעד, עוד יש לפניו. בשביעות רצון, הסייר את תרמילו מגבו ותר באפילה אחר עשית הנפט. מעשה אומן הציבה על הקרקע בלא ראות מאומה, וחרדה מצמררת החלה זוחלת מגבו ומתפשטת בכל גופו. הנפט. הוא שכח את מיכל הנפט. עשית אמינה ופתילה משובחת היו ברשותו, אך את חומר הבעירה הוא שכח על השולחן בחדר העבודה. במר ייאושו הוא נזכר כיצד טרם צאתו הוציא את מיכל הנפט בחדרו, לוודא כי הוא מלא עד תומו, ועתה, אין בידו אף לא טיפת נפט.

כשוך חרונו הפנים כי את הנעשה אין להשיב. בחדלון אוניו הוא אסף את חפציו, התייצב בחשש, מתח את עפעפיו עד ששריריו כאבו, והחל מגשש את דרכו באפילה. צרצר שחלף על פניו במעופה צורמנית, עתיד היה להסביר את קצוות השערות הלבנות שהתנוססו לתפארה במרכז קדקדו, עד זקנה ושיבה. דמו הלם ברקותיו, אזניו כמו הסתובבו על ציריהן לשמע כל רחש, נחיריו רטטו כאפו של כלב, בניסיון להריח בעל חיים מתקרב, ועצביו עמדו להתפקע.

הוא החליט לעלות לנום על עץ, ויהי-מה. **החפץ** הקשוח הראשון שנגלה לפניו, היה נדמה לו כעץ. הוא העביר את ידו סביב הגזע, מישש את בליטותיו, העביר אצבע על חריציו, ואחר הכניסה אל פיו, כן, זה עושה רושם של עץ. הוא זכר את הסיפור האימתני, שכעת הפך למוחשי, על אותו תייר שטיפס באפילה על גורילה, מתוך מחשבה כי היא עמוד שהוצב ביער. את הסיפור הנורא סיפרו חביריו של התייר ששמעו את הקולות ואת הסיוס המחרירי. הוא סילק ממוחו את המחשבות המדכאות, כרך את זרועותיו סביב הגזע, וטיפס עליו בדריכות, עד למעלה, עד הצמרת.

קרן שמש חמימה ליטפה את ראשו. לא מזמן נדם, לאחר שלמד להכיר את כל רחשי היער, לאורך שעות הלילה. הגיעה שעת צעידה. **כבקי** וימומו, השתלשל מן העץ, סידר את בגדיו והמשיך לצעוד. **במהלך** ששת ימי הצעידה הנוספים, חלפו עליו דברים מסמרי שיער, שעתידים היו להפוך לאבן היסוד של כל שיחה משפחתית, החל מעתה ועד פטירת אחרון נכדיו. תנין שפער מולו את מלתעותיו; חסידה שניקרה להנאתה בראשו של נמר; שני יעלים שחברו אליו למשך שלשה ימים ולא נטשוהו; שלשה נחשים שנכרכו סביב פיל; שמונה צבועים שבאחד הלילות המתינו למרגלות העץ שעליו ניסה לנום, ולא הרפו ממנו, עד ששיסה בהם אריה שהשתוקק גם הוא להופכו לסעודה דשנה.

ביום השביעי, בעודו צועד בחברת יעליו, נגלתה קרן אור. היער תם. המסע הגיע אל קיצו, והוא חי, בריא ושלם. **כל** ימיו היה סח בהתלהבות, כי את אשר העניקו לו שבעת ימי האימה, לא היה רוכש לעולם. חושיו התחדדו באופן מפליא. בקשישותו, יכול היה להיות מרחוק פסיעות של קרוב משפחה רחוק, בעוד בניו אינם שומעים מאומה. שריפה שפרצה

במרחקים, נקלטה בנחיריו מיד, עוד בטרם נזעק אי מי לכבותה. בחושך מוחלט, יודע היה לזהות אנשים ולקרוא להם בשמם, לתדהמתם הרבה. אלו הן המעלות שאדם רוכש כאשר הוא מתמודד עם קשיים. היהודים אשר חיו בתקופת שושן הברייה, ולא היו מודעים לנס המופלא המתרחש תחת עיניהם, רכשו לעצמם מידת ביטחון ואמונה בקדוש ברוך הוא, גם בזמנים הקשים ביותר. זה הוא ייחודו של הפורים, על פני המועדים האחרים. **יאים** הדברים גם לתקופה זו, עת בחסדי השם יתברך, יהודים רבים ונפלאים מצטרפים מידי יום ללגיון הדף היומי. בלתי נמנע להתעלם מן הקשיים שהם מנת חלקם של המתחילים. לא תמיד זה קל. אין צורך להסביר. מי שמבין, מבין, ומי שאינו מבין לא יבין. **העידוד** שאפשר להעניק ללומדים החדשים הוא, כי הקשיים והמאמצים הכבירים המושקעים על ידם, יבואו לידי ביטוי עוד זמן לא רב. לפתע, בלא שישימו לכך לב, חושיהם שהתחדדו במהלך השיעורים, בניסיון לעקוב אחר כל דברי הגמרא, ישמשו אותם בעת הלימוד להעמיק הבן ולחקור את דברי הגמרא, ואת הסיפוק שהם ינחלו באותה עת, רק הם בעצמם יהיו מסוגלים לתאר.

מטלטלים את המת כדי לטלטל את הככר והתינוק שאינם מוקצה (חזון איש, סימן מ"ז אות ט', כ"ג ועוד אחרונים). היתר זה אינו בככר ובתינוק דווקא, אלא בכל חפץ וכלי שאינו מוקצה (משנה ברורה שם ס"ק א').

מדוע אין מטלטלים את המת אגב בגדיו: האם בגדי מת אינם נחשבים כחפץ שאפשר לטלטל את המת אגבם, כשם שאפשר לטלטל את המת אגב ככר או תינוק? לדעת הבית יוסף, בגדי המת בטלים לו, גם אם מתכוונים להסירם הימנו, וממילא אין כאן בגד ומת, אלא מת לבוש בבגדים, וכן מצדד להלכה הביאור הלכה (עיין משנה ברורה ס"ק ט"ז וביאור הלכה שם).

אולם יש ראשונים הסוברים (מרדכי לעיל פ"ג, בשם רבי אביגדור), כי גם בגדי המת הם כככר ותינוק ומותר לטלטל את המת מפניהם. האחרונים מבארים, כי הדברים אמורים במקומות שבהם נוהגים להסיר את בגדי המת ולהלבישו תכריכים, או אז בגדי המת אינם בטלים לו ומותר לטלטל את המת אגבם (עיין שולחן ערוך שם סעי' ד' ומשנה ברורה ס"ק ט"ז).

שיטת ראשונים זו, אינה הולמת, לכאורה, את שלמדנו לפני חדשים אחדים. למדנו (ל/ב), כי כאשר דוד המלך ע"ה נפטר בשבת קודש, שלח בנו שלמה המלך ע"ה לשאול את חכמי ישראל מה לעשות בגופת המלך שנותרה בחצר תחת קרני השמש, והשיבו לו כי ישם עליה ככר או תינוק ויטלטלם. דוד המלך בוודאי לבוש בבגדיו היה, שהרי נפל תוך כדי הליכה מחדר לימודו אל גינת ארמונו, ואם כן מדוע דרוש היה ככר או תינוק, האם אין די בבגדיו?

בגדי דוד גדולים היו על שלמה: תמיהה זו מעלה הש"ה הקדוש. פוסקים לא מעטים עוסקים בה והם מבארים, כי דווקא בגדי דוד המלך ע"ה היו מוקצה, מפני שאין ללבוש בגדים של מלכים, ואין להם שימוש, איפוא. ואילו שלמה בנו, שכבר מלך היה, הרי קטן היה, אפילו לגיל בר מצווה עוד לא הגיע, ובגדיו של אביו לא היו ראויים לו (עיין מגן אברהם סימן ש"א ס"ק ט"ז, ו"מחצית השקל" שם, וט"ז שם ס"ק ד').

קבורת המת בבגדיו: יש כותבים, כי בשנים ההן נהגו לקבור את המת בבגדיו, תחת התכריכים, ושוב אין להם כל שימוש (בגדי ישע סימן ש"א ס"ק ב').

שאלה מעניינת מועלית לאור המבואר בגמרא (סנהדרין כ"ב), כי למלך היו שני ספרי תורה ועם אחד מהם הילך תמיד. אפשר היה, איפוא, לטלטלו עם ספר התורה שעמו! אמנם, איש מלבד המלך אינו רשאי לקרוא בספר התורה של המלך (תוספתא, סנהדרין, פרק ד', הלכה ד'), ואם כן הספר מוקצה גם הוא, אך איסור זה אינו כולל מלך אחר, וספר התורה ראוי היה לבנו המלך שלמה. אם כי היו שטענו, כי ספר התורה לא היה ראוי לשלמה המלך שאונן היה ואסור בתלמוד תורה (מרגליות הים, סנהדרין כ"ב/ב סוף אות ל"ג, ועיין נחלת ישראל, ת"ס"ז). יש אומרים סברה נוספת, כי שלמה המלך לא חש עצמו ראוי למלא את מקום אביו, ולפיכך לא השתמש בחפציו כלל (עפ"י חת"ס שבת ל/ב).

בספר נחלת ישראל (ת"ס"ז) כתב, כי לדעת הרדב"ז (שו"ת סימן אלף תמ"ה) אין כל בסיס לקושיה זו, מפני שהמלך לא הלך עם ספר תורה, אלא אחד ממלויו הוליך את הספר לפניו.

[יש לציין, כי הראשונים מבארים, כי אמנם רב אשי פסק שהיתר טלטול עם ככר ותינוק מתייחס למת בלבד, אך במקרים מסויימים אפשר להשתמש בהיתר זה גם לטלטול כלי שמלאכתו לאיסור (רא"ש, הובא בשולחן ערוך אורח סימן ש"א סעיף ה', ועיין משנה ברורה ס"ק כ"ז). אף על פי שלהלכה אין נוקטים כן, כתב הגר"ז (שו"ע הרב, שם), כי במקרה של הפסד מרובה אפשר להקל לטלטלו (שער הציון שם ס"ק כ"ז). כאשר פורצת דליקה או באים גנבים, והאדם בהול על ממונו בפתאומיות, יש מתירים להשתמש בהיתר זה גם עבור מוקצה מחמת גופו, כגון מעות. עיין שולחן ערוך, אורח, סימן של"ד סעיף י"ז ועיי"ש סעיף ב']

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

כלאים, פרק ו', משנה ג': המדלה את הגפן על מקצת אפיפירות **האם צדקו חסידי צפת שלא אכלו ירקות מעין זיתון?**

לפני למעלה מארבע מאות שנה היה הדבר. צפת עיר הקודש נודעה כבר אז בגדולי תורה בנגלה ובנסתר ששכנו בה, וצדיקים וחסידים הלכו במבואותיה ובסמטאותיה. אותם חסידים פנו לרבי יוסף מטראני, המב"ט, מחכמי העיר ורבניה, בעניין הבא:

חלק מהירקות שנמכרו בצפת הובאו מהיישוב עין-זיתון הסמוך. בעין-זיתון היו גינות שבהן גדלו ירקות תחת גפנים, והם חששו לאיסור כלאי-הכרם, שהרי הגדל באיסור עם גפן, לא זו בלבד שיש איסור בעצם הכלאים, אלא היבול אסור באכילה. אותם חסידים פרושו מאכילת כל ירק שנמכר בצפת, מפני הספק, ושאלתם היתה אם הנהגתם נכונה.

בתשובתו (שו"ת המב"ט, סימן קכ"ז) הוא מאריך לדון בשאלה זו מהיבטים שונים, וביניהם הוא מתייחס לשאלה יסודית: הירקות הללו אינם גדלים סמוך לגזע הגפן אלא רק תחת זמורותיו, ומן הגזע עצמו הם רחוקים כשיעור שקבעו חכמים להרחיק מגפן. אמנם, אף הגדל תחת הגפן נאסר, ברם, האם אין שיעור לאיסור זה, ואפילו אם זמורות הגפן גבוהות - כל הנזרע תחתיהן אסור?

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

אמנו מרת **שושנה שמעה חן ע"ה**

ב"ר יחיא ז"ל

נלב"ע ט' באדר ב' תשע"א

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר רפאל רוט ז"ל**

בן יבלחט"א הר"ר אליעזר דב רוט הי"ו

נלב"ע ח' אדר תשע"ב

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

חדש!!!

**השיעור היומי
בדף היומי,
מתחברים לדף
מכל מקום בכל שעה**

מפי המג"ש

הרב **אשר קובלסקי שליט"א**

בטל': **073-2951342**

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

פנינים

דף קלט/א אי בטלי יהירי [בטלים הגאותנים]

זהירות גם מיוהרה

אמר האדמו"ר הזקן מנדבורנה זצ"ל:

תמה תמהתי, רבים זהירים במיחזי כיוהרא, ואילו ביוהרא עצמה אינם נזהרים כלל וכלל...

לעילוי נשמת

הרב שמואל קירשנבוים זצ"ל

ב"ר אליעזר הלוי ז"ל נלב"ע י"ב באדר תשס"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' יהודה בונים חר"פ ז"ל

ב"ר אברהם הי"ד נלב"ע ז' באדר ב' תשכ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו ר' אברהם (אבי)

דוד סילון (חר"פ) הי"ו ומשפ' שיחיו - ר"ג

לדעת המב"ט יש הגבלה לשיעור זה, והוא: המרחק שקבעו חז"ל להרחיק בין גזע הגפן לבין ירק הזרוע לצידו. טעמו: גדולה יניקת הירק מן הגזע הסמוך לו באדמה, מיניקתו מהאוויר מן הזמורות שמעליו; ואם קבעו שדי להרחיק ששה טפחים בין גפן לירק, בוודאי די בהרחקת ששה טפחים בין הזמורות לבין הירק שתחתיהן. כמו כן אין הוא קובע בוודאות שבפחות ממרחק זה הירק אסור, אך במרחק של ששה טפחים בוודאי לא נאסר הירק [וע"ש שאין מדובר בכרם, אלא בגפן יחידית].

הוראתו נתמכת בדעותיהם של חכמים נוספים בני הדורות ההם, כגון מהר"ם בן חביב (חדשות, סימן קי"ט) [שנקט שהשיעור הוא עשרה טפחים], מהר"י מולכו (מובאים בברכי יוסף יו"ד סימן רצ"ו, אות ג'), ועוד.

בדור האחרון מצינו חולק על כל אלו - החזון איש (כלאים סימן י"ג, ס"ק ח'), כותב שאף על פי שקשה לחלוק על כל מאורי הדורות הללו, מכל מקום אין הוא רואה שום מקום להוראתם! לדעתו אין מקור לשיעורים אלו, ואדרבה, יש ראיות המוכיחות כי אף במרחק של יותר מעשרה טפחים נאסרים הגידולים! אחת מהן היא מדברי הרמב"ם (הלכות כלאים, פרק ז', הלכה כ') לגבי חריץ העמוק עשרה טפחים העובר בכרם, שמותר לזרוע ירק בתוכו ובלבד שזמורות הגפנים לא יסוככו מעל החריץ! הרי שגם בגובה של עשרה טפחים יש להזהר מזמורות הגפנים שמעליו.

למעשה מצדד החזון איש שיש מקום להקל מפני כמה ספקות שיש בדבר: א. יש ספק אם נאסר כאשר לא נזרע ב"מפולת יד"; ב. דעת הר"ן שבמין אחד יש להקל, ודווקא בשני מיני זרעים בכרם נאסר; ג. בעלי התוספות (בבא בתרא, פ"ב) כתבו שהאיסור תחת הגפן הוא מדרבנן. הואיל ולפנינו שני ספקות ולדעת בעלי התוספות עיקר האיסור הוא מדרבנן "יש מקום לצדד להקל".

לעילוי נשמת

הר"ר אורי פייביש טאובר ז"ל ב"ר אליעזר ז"ל

נלב"ע ז' באדר ב' תש"ל תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו משפ' פרידיר שיחיו - גבעת שמואל ומשפ' טאובר שיחיו - ת"א, אלעד

נר ה' נשמת אדם

הפעם לומדים עירובין בשלמות

הפעם לומדים מסכת עירובין עם הגמרא המושלמת של "מאורות הדף היומי"

בשלמות

עם מדור המשנה מסדר זרעים בתוספת ביאור נפלא - הרעיון ההיסטורי של גדולי ישראל

בהמחשה

מאות איורי תלת-מימד בצבע, להמחשת הסוגיות הנלמדות

בהלכה

"מאורות ההלכה", הלכות שבת למעשה על סדר דפי הגמרא

להזמנת הגמרא: 1700-500-151

